

PÄRBAJOTSI. 4. G.

614

Pamāciba ...

Briff 385.

357

398, in P a m a h z i b a

fā buhs iſſchirt

ihſtenu Nahwi no leekamaſ
Nahweſ,

u n f o b u h s b a r r i h t,

f a t o h s w a r r g l a h b t,

f a ſ t i k k a i l e e k a h s n o m i r r u ſ c h i.

Dohſta no tahs Ahrſtuteeſas pee ta Mini-
ſtera par eekſchigahm Walſtsleetahm 1819tā
Gaddā.

R i g ā,

Triffetas pee Jul. Konr. Dan. Müller.

ZA FB
R 17181

614

Jau daudsreisahm ta Melaine irr notikkusi, ka tahdi Laudis Mirroneem irr peeskaititi un Nefapraschanâ irr paglabbati Kappâ, kas tomehr wehl ne bija pawissam nomirruschi bet kurreem tikkai tahda Slimmiba bij usgahjusi, kas rahdaks Nahwei lihdsiga. Lai nu tahda leela Melaine turpmak tiftu aiswehrsta, lohti waijaga, ka ikkatriis labbi pasihst tahs ihstenas Nahwes Sihmes, pee kurreahm teescham warr manniht, ka ta Dshwiba jau pagallam isgahjusi no Meesahm.

§. 1. Ustizzamas Nahwes Sihmes.

Ustizzama ihstenas Nahwes Sihme irraid ta Puhschana ja ta wistas Meesas pahraem. Puhschanas Sihmes kas tadehl arri jau Nahwi rahda, irr schahs:

- 1) Wirf wissahm Meesahm pellehki, sita fi un pamelni Raibumi rahdas.
- 2) Wehders irr uspampis.
- 3) Smirdamas Struttas istekk no Muttes un no Nahsim.
- 4) Meesas paleek mihtstas ka Mihkla.

5) Wirfahda atraifahs no Meefahm.

6) Uzzis paleek patumschas un irkurfufchas; katr. Speeschana tahm padarra Rohbinus un Grumbas.

7) Meefas islaisch ihpaschu Smirdumu, to Mirrona Smaffu.

Kur schahs Sihmes rohдахs, tur Nahwe jau teescham irr sinnama.

Wehl bes tam warr pahrleezinates par ihstenu Nahwi zaur to ihpaschu Slinnibu, kas Zilwekam paprecksch bijusi. Ta, ar Wahrdu faktoht, Nahwe kas usnahk pehz dekkamas Sehrgas, pehz Uhdenssehrgas un pehz Uffinssehrgas woi pehz kahdas Eckarstischanas ecksch Seekschahm, ne kad naw leekama Nahwe bet allaschin ihstena, un tahda Notikkuna arri pehz trim Deenahm bes Kaweschanas warr taifitees us Mirrona Glabbaschannu. Bet ja Nahwe usnahk pehz lihpama Puhshanas Drudscha, pehz Bakkeh, pehz Massalahm woi pehz Scharlakahm, irr waijadfigs, wehl agrakfi ne ka pehz trim Deenahm nomirruschas Meefas glabbah, lai jel ta lihpama Sehrge ne tablaki isplattahs stary dsweem Zilwekeem, un turklaht jafargahs, zil warr, ka ne kad paschas nomirruschas Meefas ne aiskarr.

J. 2. Neustizamas Nahwes Sihmes.

Bes tahm jau pirmiht peeminnetahm ihstenas Nahwes Sihmehm wehl pee nomirruscha Zilweka Meefahm warr redscht schahs Leetas.

1) Sirds un sittamas Uhdereš jeb Uffinsdsihfles wairs ne pufste.

2) Ne kahda Dwaschu Wilkschana ne noteck.

3) Ne kahda dsihwa Juschana ne rahdahs.

4) Dsihwibas Siltums suddis no Meefahm.

5) Meefas Lohzekli paleek stingri un nelohzijami.

6) Uzzis paleek nesfaidras un tahs Uzzu Swaigsnites wairs ne sawelkajs no Gaismas.

7) Echokflu Kauls karr semjup un brihschahm Wehdera Netihrumi isnahk no Pafkalas.

8) Kad Uhdereš laisch, tad Uffins ne istekk.

9) Waigs irr fakrittis.

10) Wirf Muggura sitti Naibumi rahdahs.

Ja weena no schahm Sihmehm, woi arridsan ja wiffas schahs Sihmes kohpa rastohs pee nomirruschahm Meefahm, tomehr paschas ween wehl ne apleezina pateesu Nahwi, ja turklaht naw ta Puhshana un tahs pirmiht peeminnetas Sihmes. Jo arridsan pee apgihbuscheem, pee nosalluscheem un pee no Sibbena aiskemiteem Zilwekeem un pee zitteem tahdeem Notikkumeem, Sirdspuffscheschana un Dwaschuwilkschana wairs ne teek mannita, Uffins wairs ne tekk no Uhdereš, Uzzis irr nesfaidras, Meefas aufstas, stingras, ne ko

ne jusdamas, un arri tahs zittas peeminnetas
Sihmes rahdahs; un tatschu daudsreisahm
wehl kahds Dsihwibas Sprehks irr pahrpalizzis
eeksch Meesahm eekschâ, fo zaur gudru Dar-
boschanu warr pamuddinacht, tâ ka Zilweks
atkal pawissam atdsihwojahs.

Zapehz nu wiffas schahs Sihmes wehl
naw ustizzamas Nahwes Leezibas. Ja win-
nas rahditohs bes Puhfchanas Sihmehin un ja
ta Nahwe ne buhtu nahkusi pehz weenas no
tahm S. 1. peeminnetahm Slimmibahm; tad
arri wehl ne drihkt stiegtees us Mirrona Glab-
baschanu.

S. 3. Notikkumi un Slimmibas, fur brihscham leekama Nahwe rohdahs.

Leekama Nahwe brihscham nahk no stipas
Uffinsisleeschanas, no leelahm Apwainoscha-
nahm un Waktim, no ilgahm un gauschahm
Sahpehm, no gruhdas Dsemdechanas, no
stipas Upgihbschanas, no tahs Slimmibas fo
fauz Kohlera (warrena Wemschana ar warrenu
Zaureeschanu), no Eekschu Sarauftichanas
kas Seewischkahm useet no Mahteswainas, no
Uisgrahbschanas, no frihtamas Sehrgas, no
Uisduffes, no garras Kahfas, tâ arridsan no
leelas Sirdspahrneimschanas zaur Preeku, zaur
Dufnahm woi zaur Baidahm, arri no Pee-
dserschanas un wehl pee jainpeedsimmuscheem
Behrneem, wiffwairak pee teem kas agrakt jeb
Relaitâ irr dsimmuschi, pee Noslibtscheem,

Nosalluscheem, pee teem kas Duhnds jeb
Dwingâ pamirruschi, pee teem kas zaur Kri-
schanu eewainoti un pee teem kas no Sibbena
aisnemti. Wiffwairak leekama Nahwe un
Upgihbschana mehds useet Seewischkahm un
Behrneem.

Wehl arridsan tahdi Zilweki, kam lihds
schim woi ne kahda Slimmiba ne bija woi to-
mehr tikfai masa Slimmiba bija, un kam to-
mehr peepeschi wiffas Dsihwibas Sihmes suhd,
irr peeskaitami pee teem, kam leekama Nahwe
usnahkusi.

S. 4. Râ buhs darriht ar teem Zilwe- keem, pee kurreem wehl ne kahdas us- tizzamas Nahwes Sihmes ne rohdahs.

Ikreis kad pateesa Nahwe wehl naw ih-
steni sunnama, tad tahs Meefas ne drihkt glab-
bakt, pirms Puhfchana sahkahs, kaut arridsan
pa tam starpam jau trihs Deenas buhtu pah-
gahjuschas, bet buhs darriht, tâ schê tiks mah-
zihts.

1) Ne buhs Meefas isneft no Siltuma
ahrâ eeksch Ukstumu, ne buhs Pabalstu jeb
Spilweni appaksch Galwas nowilkt, bet buhs
to Galwu nolikt augstaku un tâ Meefas pa-
mest tanni paschâ Gultâ wehl 24 Stundas.

2) Ne buhs ne Nutti nedz Nahsis aisfeet.

3) Kad 24 Stundas pahrgahjuschas, tad

buhß ja warr Meefas aisnest us zittu Weetu, fur ffaids un pasilts Gaiss irraid.

4) Buhß weenumehr un tiffuschi uslubfoht us tahm Meefahm woi tur ne kahda Kusteschana, Pahrwehrschanana woi Dschwibas Sihme ne rahdahs.

§. 5. Sihmes, kas rahda ka wehl kahda Dsihwiba atliffusi eefsch Meefahm.

Ka wehl kahda Dsihwiba effoht atliffusi, to warr manniht:

1) Kad kaut fur pee Meefahm kahdu ir masu Rustinaschanu reds, ar Wahrdu fakfoht, Uzzu Drebbschanu, Ruhpu Raustischanu, Waigga Pahrgrösschanu ihpaschi tad, kad to aplaiffa ar auffsu Uhdeni, woi kad eebrehz eefsch Uusi.

2) Kad Uzzu Swaigsnite sawelkabs masafa tad kad deggofschu Swezzi atnesß tumu, un atkal isplattabs leelaka tad kad Swezzi aisnesß tablafu.

3) Kad kahda Duhna jeb masafa weegla Spalwina woi arri Swezzes Leesma peeliffa tumu pee Muttes fahf kustetees, woi kad kahda Glahse Uhdens uslikta us Kruhtim fahf schurp un turp lohbitees.

4) Kad Waigs paleef farkans un kad pee Uhdereichanas Uffins fahf istezzeht.

5) Kad Rohbinus eespeed eefsch Uzzim, un tee atkal paschi pildabs pilnus un lihdsenus.

6) Kad Echoklu Kaulu nowell semjup

un tas atkal pats pazeklahs un dohdahs us augfschu.

§. 6. Mahzibas, ka buhß darriht wifsur, fur leekama Rahtwe Zilwekam usgahjusi.

Kad tiffai weena no tahm feschahm nupat peeminnetahm Dsihwibas Sihmehm rahdahs pee kahdahm Meefahm kas leekahs nomiruschas; tad wajjaga:

1) Wiffas Meefas berseht ar wittainu Uutu jeb Wadmallu woi ar Suffekleem, probteet Gefahkumä lehnitum, pehz jo stipri.

2) Salmiak Spiritu woi zittu tahdu stipras Smarschas Sahli, un ja tas ne buhtu pee Rohkas, Ettiki woi farihwetu Mahrrutku woi Sinnapu turreht appafschi Rahtsin.

3) Waigu un Kruhti aplaiffiht ar Uhdeni.

4) Dwaschu eepuhst eefsch Mutti, kas warr notift zaur Pihpes Rahtu woi ar Mutti.

5) Wiffas Meefas sildinaht ar silditeem Lakkateem, woi tahß eetihf siltös Palagös.

6) Mutti un Rihkli kuttinaht ar Spalwu.

7) Tit drihs, ka Dwaschu Willschana fahfahs un Zilweks jau warr fo dsert, winaam Maggumu silta Lee-Uhdens woi Wihna woi arri Brandwihna, fur Uhdens irr peeleeß, eetezinaht eefsch Mutti.

8) Un allaschin ta ka kahdas Uhdereichanas Sihmes rohdahs, Uhrsii atsaufft, kam tad peenahfahs wiffu to darriht, kas irr wai-

jabfigs pee pilnigas Dsihwibas Pamohdina-
shanas.

§. 7. Mahzibas kà buhs darriht tan-
nis ihpaschigòs Notikkumòs, fur lee-
kama Mahwe mehds useet.

a) Pee Noslihkufcheem.

Pee Noslihkufcheem, tamehr kamehr
Ahrstis warr atrahkt, waijaga, bet tomehr bes
pahrlaekn leelas Ahrribas, darriht ittin tà, ka
fehè tiks mahzihts.

1) Pawissam ne drihkt noslihkufchu Zil-
weku rulleht wirf Muzzas, neds to schuhpoht
us Nohkahn, neds to stahdiht stahwoschu us
Galwas.

2) Nonesseet winnu us kahdahm Mah-
jahm kas irr Turwumà, un eenesseet eeksch pa-
siltu Istabu, allaschin itt kà sehdoht tà ka Gal-
wa stahw augstaka un ka Waigs ne irr apsegts.

3) Noleezeet winnu paschà Istabas Wid-
dà, lai wissapfahrt labbaki warr peekluht.

4) Nojehrbeet winnu nn eeleezeet eeksch
Gultu, tà ka gull wirf labbas Puffes Sahnin,
un allaschin tà ka Galwu un Kruhti noleezeet
augstaku ne ka zittas Meefas.

5) Apfedseet winnu ar silbiteem Gultas
deffeem woi Spilweneem. Wehl nemmeet
Buddeles kas pilbitas ar karstu Uhdni un zeeti
aistraifitas un tahs noleezeet stary teem Spilwe-
neem no abbas Puffes.

6) Kad wiß tà irr nolifts, tad tahs Mee-

fas appaksch Deffeem berseet ar Suffeieem woi
ar silbiteem Willainu Auteem un pastaryam
apgreeseet lehnitim tahs Meefas un tad fitteet
ar Nohkas Plauksti prett Mugguru ittin Kruh-
tim pretti.

7) Gepuhteet tam Noslihkufscham Wehs-
mu jeb Dwaschu ar Pihpeskaktu, ar Spalwu
woi ar Mutti.

8) Kad zaur to jau tee Sahnkauli pazet-
kabs, tad atstahjeet to Gepuhshanu, un tag-
gad speeschat lehnitim Kruhti no appakchas
us augschu. — Pehz kahda Brihtina tad at-
kal no jauna eefahzeet to Dwaschas Gepuhshanu.

9) Nemmeet kahdu Swammi woi Lappa-
tu, eemehrzeet to Uhdni woi Wihná un tur-
rait to 3 Urschines Augstumà pahr Noslihkufcha
Meefahm un tad to Swammi speeschat pama-
siftim ta ka leelas Lahfes jeb Pilles nokriht us
Kruhtim un Sirdsdohti.

10) Pa tam staryam berseet weenumehr
tahs Meefas ar Suffeieem un Willainu Au-
teem.

11) Ja kahda Wanna woi leela Muzza
jums irr pee Nohkas, to pildijeet ar siltu Uhdni
un eeleezeet tmr eekschà papreeksch Noslihkufcha
Kahjas un tad wiffas Meefas. Pehz Weeren-
delstundas tahs Meefas atkal isnemmeet, tahs
noschahweet un eeleezeet eeksch silbitu Gultu un
tahs berseet no jauna.

12) Arridsan winnam warr eelaist no
Pakkalas Klistiru no filta Peena woi no filta
Uhdens fur Sahls irr peeberts.

13) Turrait daudsreisahm Ettiki woi Salmiakspiritu appaksch Nahsim un berseet ar to arridsan Peeri, Dennines un Pakausi un Sirdsdohbi.

Ja, kamehr tà darra un strahda, kahdas Dsihwibas Sihmes jau rahditohs, jaar Wahrdeem faktoht Meefas paleef mihtstakas un pa Weetahm firtakas, ja Krubtis kustahs, ja Meefas saht drebbeht, ja eeksch Waiga un ihpaschigi pee Uzzim kahdas mafas Nauustichanas irr mannamas un kahda Nihbeschana jeb Tschurgsteschanu eeksch Wehdera irr dsirdama, un tad Gallà jau Kleppus un lehna Dwaschu Wiltschana rohdahs, tad japastahw eeksch Berseschanas un Silbinafchanas tà ka irr mahzihts, kamehr tas Noslihyis Uzzis atdarra un jau warr ko eedsert.

14) Nu winnam dohdeet ar Karroteem kahdu Malzinu silta Teeuhdens, furklaht Maggums Wihna woi Brandwihna irr peeleets.

15) Pastahweet eeksch tahm mahzitahm Darboscanahm 4 lihds 6 Stundas.

16) Pee noslikfuscheem Behrneem gan buhs labbi, tohs nolikt pee Wezzakeem Gultà, jo tas Siltums ko tee tur dabbu tik dauds isdarra ka ta Berseschana.

b) Pee Nosallufcheem.

Pee nosallascha Silweka Glahbschanas wajaga darriht tà:

1) Nonesseet to eeksch aukstu Istabu, bet

ue kad ne eeksch filtu, neds tumu pee Krahsna neds pee Ugguns.

2) Koleezeet tahs Meefas wirf Sneegeem, tà ka Galwa gull augstaka ne ka zittas Meefas, un apklahjeet ar teem arridsan wiffas Meefas tik ween ne Waigu, peespeeschat tohs Sneeagus zeetus lihds Weerendel Urschina beesus. Tà ka Sneeegi kuhst, peeleezeet atkal jaunus Sneeagus, tik labbi appakschà ka wirfù.

3) Ja Sneeegi naw, tad Meefas berseet ar Leddus Uhdeni.

4) To darrait tik ilgi, kamehr Meefas paleef jau pasiltakas un tohs Lohzeflus warr lohziht.

5) Tad tahs Meefas eelezeet eeksch Gultu un tahs apsedjeet ar kahdu Gultas Deffi un tahs berseet tapat, kà irr mahzihts darriht pee Noslikfuscheem.

6) Turrait winnam stipru Ettiki woi Spiritu appaksch Nahsim, kuttinajeet Nihkli ar ruhkainu Spalwu kas apraipita ar Elji.

7) Arridsan winnam Kliteeri warr doht, un pawiffam tik drihs ka zaur teem Sneegeem Meefas irr palikfuchas painihstakas, darriht tà kà irr mahzihts darriht pee Noslikfuscheem.

8) Tik drihs ka tas Slimmais warr ko eedsert un noriht, dohdeet winnam Malzinu Teeuhdens furklaht Maggums Wihna woi Brandwihna irr peeleets.

9) Tad tikkai pamasibtim to Istabu warr silbinaht woi arri to Slimmu noneft us kahdu

zittu Istabu, kas firtaka bet tomehr ne pahre-
leeku furrinata.

c) Pee Nosmakufcheem.

Pee teem kas Duhmōs jeb Dwingā woi
zittā nahwigā Gaisā irr nosmakufchi un pa-
mirruschi, waijaga Glahbschanas dehl dar-
riht ta:

1) Kad Zilweks Dwingā jeb Rwehpēs
un Twaikōs paleef bes Zehgschanas un Pa-
mohschanas, tad tublin winnu isnesseet abrà
no tahs dwingaspilnas Istabas lai skaidru
Wehsminnu dabbu, nogehrbeet winnu un
apflazzinajeet ar aukstu Uhdeni un Ettiki.

2) Pazelleet winnu stahwoschu, un tā
apleijat no Galwas wiffas Meefas ar aukstu
Uhdeni.

3) Berseet winnu ar willainu Nuteem
woi Suffekleem.

4) Turrait winnam stipru Ettiki jeb Sal-
miak Spiritu appaksch Nahsim un darrait
pawiffam tā ka irr mahzihts darriht pee No-
flihkuscheem.

d) Pee Noschnaugteem.

Pee noschnaugtu woi pakahrtu Zilweku
Glahbschanas waijaga darriht tā:

1) Nograeseet tublin to Strikki un no-
nemmeet nohst wiffu, kas Raklu speesch.

2) Nogebrbeet to Zilweku un noleezeet

winnu wehsā Weetā, tā ka Galwa un Kruhts
stahw augstakas ne ka zittas Meefas.

3) Apleezeet Raklu ar Luppateem, kas irr
apflazzinati ar firtu Ettiki, ar Brandwihnu
woi ar Elji.

4) Laishat Affini pee Nohtas, ta ka pee-
audsis Zilweks lihds 2 Teetasses Affins dohd.

5) Aplaištijeet un berseet Meefas ar auk-
stu Uhdeni, turrait Ettiki woi Spiritu appaksch
Nahsim lai ohsch, un darrait pawiffam tā ka
irr mahzihts darriht pee Nosflihkuscheem.

e) Pee teem kas aisnemti no Sibbena.

Pee tahdu Lauschu Glahbschbnas, kas
irr aisnemti no Sibbena, waijaaa darriht tā:

1) Nogebrbeet abrà un skaidrā Wehs-
minnā Meefas un apleijeet tahs ar aukstu
Uhdeni.

2) Aplaištijeet Kruhtis ar Ettiki un Uhdeni.

3) Apklahjeet Galwu ar Luppateem, kas
eemehrzeti augstā Uhdeni ar Ettiki.

4) Berseet Meefas ar Suffekleem, tur-
rait Spiritu woi Ettiki appaksch Nahsim un
darrait pawiffam tā, ka irr mahzihts darriht
pee Nosflihkuscheem.

f) Pee teem kas zaur Krischanu woi
Grubfchanu irr eewainoti.

1) Apleezeet Galwu ar Luppateem kas
eemehrzeti aukstā Uhdeni.

2) Aplaiſtijeet Waigu ar aukſtu Uhdēni un Ettiſi.

3) Tahs eewainotas Weetas maſgajeet ar ſiltu Uhdēni kur tiſ pat dauds Ettiſa un Brandwiſna eſſat peeſehjuſchi.

4) Gelaiſchat zaur Klifiſiru no Paſſaſas winnam ſiltu Uhdēni, kur Elje un Sahls irr peeſts.

5) Ja winnam dauds Affiſs nau nogahjis, tad peeauguſcham Zilwekam laiſdeet Affiſi lihds 2 Teetaſſehm.

6) Dohdeet winnam ohſt Ettiſi woi Spiſitu.

Zomehr wiſſds lihdsigos Notiffkumds tubdalin meſſejeet Uhrſti dabbut, lai taſ jo-
prohjam palihds.

